Adaptarea politicii migrației la contextul geopolitic european

Monica Răileanu Szeles[1]

Abstract

Lucrarea își propune să analizeze adaptarea politicii migrației UE la evoluțiile recente de natură geopolitică. Am detaliat cele două provocări majore pe care UE le-a înfruntat începând cu anul 2020, adică pandemia Covid-19 și războiul Rusia-Ucraina, și consecințele lor în planul demografic și al migrației. Politica europeană din sfera migrației s-a adaptat continuu în această perioadă, pentru a permite îndeplinirea dezideratelor UE de natură economică, socială și demografică pe termen lung. Am concluzionat cu privire la răspunsul rapid și eficace al UE la cele două crize recente.

Cuvinte cheie: flux migrație, criză, politici migrație

JEL Codes: F22, F63, J31

1. Tendințe privind dinamica și politica migrației în Uniunea Europeană

Contextul internațional al politicii migrației în UE trebuie abordat din perspectiva tensiunilor geopolitice recente care au alimentat vulnerabilitățile economice și tensiunile sociale din zona Euro în principal, determinând o presiune sporită sistemele de asigurări sociale, inclusiv în contextul valului de imigrație spre UE. Ne referim la o serie de evenimente din sfera geopolitică, precum conflictele din țările arabe și în special din Orientul Mijlociu, ofensivele unor grupări jihadiste, sărăcia ridicată din țările mai sus amintite, excluziunea socială a imigranților arabi aflați în țări ale UE și obstacolele din calea integrării lor de natură culturală și religioasă etc. Acest context geopolitic explică în final provocările la adresa politicii migrației din UE care trebuie să asigure gestionarea fluxurilor tot mai mari de imigranți din țări non-UE, aflați în căutarea unor condiții de trai mai bune decât în țările de origine.

De multe ori imigranții se orientează spre țări prietenoase cu țările lor de proveniență, însă în literatură impactul culturii și religiei din țara de destinație asupra imigrantului în sensul absorbției și mixului cultural nu sunt pe deplin clare. Norris și Inglehart (2012) punctează absorbția treptată pe termen mediu și lung a culturii locale, inclusiv de către imigranții provenind din țări arabe, însă Molteni și Dimitriadis (2021) arată transmiterea intergenerațională a practicilor și crezului religios în special la o serie de grupuri etnice de imigranți, provenind din țări arabe. De altfel, transmiterea intergenerațională este invocată

[1] *Universitatea Transilvania din Brașov și Institutul de Prognoză Economică București*

adesea în literatura de specialitate și cu privire la alte dimensiuni ale dezvoltării economice specifice țării de destinație a fluxurilor de migrație, cum ar fi de exemplu abilitățile și activitățile antreprenoriale. (Kleinhempel și alții, 2023).

Politica europeană a migrației trebuie analizată din perspectiva întregului set de politici europene, care au arătat de-a lungul anilor un nivel ridicat de armonizare la nivelul UE, cu mici excepții printre care și politica migrației. Deși s-a considerat că mecanismul pieței unice este de natură să regleze multe dintre mecanismele interne ale UE, politica din domeniul migrației a rămas alături de politica monetară a zonei euro „un șoc mare pentru Uniune" (Dăianu, 2018), în special înainte de declanșarea pandemiei Covid, în contextul în care granițele UE nici nu au fost și nici nu sunt protejate suficient, lipsind o politică de securitate și externă comună robustă. Așa cum arată Dăianu (2018), lipsa coordonării puternice fiscale și bugetare a zonei euro reprezintă una dintre cele mai mari slăbiciuni ale acesteia, ceea ce a permis existența unei divergențe structurale în interiorul UE, în pofida progreselor înregistrate în funcționarea unor politici economice comune.

Imigrația masivă care s-a amplificat în UE în ultimul deceniu alimentează de fapt problemele sociale majore apărute după criza economică globală 2007-2008, reflectate în creșterea inegalităților și polarizării sociale, diminuarea coeziunii sociale și creșterea excluderii sociale. Printre altele, globalizarea reprezintă o cauză indirectă a acestor evoluții sociale nefavorabile.

Politica imigrației a urmat în UE trendul/declinul demografic al ultimilor decenii, încercând să înlocuiască o populație în scădere și îmbătrânită în majoritatea țărilor UE. Deși acest lucru este cert, dintr-o altă perspectivă, ratele ridicate de șomaj post-crize (peste 20% din populația activă), și valorile fulminante ale ratelor șomajului în rândul populației tinere care nu se află nici în sistemul de educație și nici pe piața muncii (NEETs) contravine puternic facilitării creșterii fluxurilor de imigrație în UE, mai ales din țări din afara spațiului UE. Principiul UE Unitate în diversitate a cunoscut dimensiuni diverse, înmulțirea actelor teroriste și de violență devenind de asemenea o certitudine în spațiul multicultural UE.

Una dintre consecințele nefaste ale fluxurilor migratorii intense dinspre țări non-UE spre UE se manifestă la momentul redactării acestei secțiuni – mișcările de amploare din Europa (Franța) preponderent ale imigranților din țări arabe în contextul tensiunilor din lumea arabă și a conflictului armat din fâșia Gaza (Israel/ Palestina). Impactul acestor manifestări de forțe din lumea arabă asupra țărilor cu un procent ridicat de imigranți din aceste zone, precum și fluxurile masive de imigranți din Ucraina impune reconsiderarea fluxurilor controlate de imigrație și un control mult mai strict la granițele UE. De altfel, politica imigrației capătă dimensiuni mult mai stricte în spațiul UE după invazia Ucrainei de către Rusia.

Pentru a atenua impactul social nefavorabil al politicilor economice restrictive adoptate de guvernele UE post-criză, pentru a crește coeziunea socială și integrarea imigranților într-o Uniune tot mai diversă, și pentru a promova creșterea economică durabilă și inclusivă, este nevoie de politici publice juste, ferme, aliniate în UE, care să ofere oportunități egale și bunuri publice fundamentale, inclusiv securitatea cetățenilor.

2. Politica UE în domeniul migrației în contextul pandemiei Covid

Politica UE în domeniul migrației este coordonată de instituțiile de resort sub impactul unor coordonate economice, demografice și sociale, precum: evoluțiile demografice din țara respectivă, deficitul de forță de muncă pe tipuri de calificări și sub-calificări, impactul crizelor economice recente asupra economiei, contextul geopolitic și riscurile aferente, în special în context regional etc. Este de remarcat faptul că, per ansamblu, UE reprezintă un spațiu tot mai atractiv pentru o serie de categorii de imigranți în special provenind din Asia și Africa, datorită politicilor în materie de azil politic, asistență socială, educație și sănătate. România și-a asumat în ultimii ani misiunea de a participa la toate acțiunile Agenției Europene pentru Frontiere și Garda de Coastă pentru a îngrădi accesul imigranților ilegali în spațiul UE.

Noile tendințe ale fluxului migrației se reflectă în actele și regulamentele europene în materie de migrație, cum ar fi recenta Propunere de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind abordarea situațiilor de criză și de forță majoră în domeniul migrației și azilului (Regulamentul privind Situațiile de criză și de forță majoră) sau Pactul privind Migrația și Azilul (alcătuit din 9 inițiative legislative și non-legislative) ce urmărește crearea unei guvernanțe mai robuste la nivel Uniunii Europene în domeniul azilului și migrației (2020). Controlul strict al frontierelor externe, prevenirea și combaterea migrației ilegale și traficului de persoane, funcționarea optimă a spațiului Schengen, coordonarea politicilor naționale în materie de azil politic se numără printre punctele comune ale acestora. Managementul fluxului de migrație de la nivelul întregii UE va fi susținut și finanțat prin Regulamentul privind Fondul pentru Azil, Migrație si Integrare (FAMI) 2021-2027, care are scopul de a opri migrația ilegală, precum și de a face posibilă returnarea imigranților ilegali în țările de origine ale acestora, inclusiv propunerea de rute de migrație sigure. Prin acest Cadrul financiar nou se va facilita finanțarea intervențiilor privind migrația, precum integrarea pe piața muncii și sprijin pentru incluziunea socială, precum și reabilitarea și modernizarea spațiilor disponibile pentru cazare temporară, instrumentate de Fondurile Europene de Dezvoltare Regională și ESF+.

În literatura de specialitate, politica migrației în timpul pandemiei a fost abordată în numeroase lucrări, care punctează diferite soluții și politici adoptate treptat, pe parcursul pandemiei, în diferite momente ale acesteia, valorificând o serie de descoperiri sau practici medicale și de altă natură, precum cele din sfera mobilității. Izolarea, lock-downul, obligativitatea purtării măștii, tratamentele eficace, costurile asociate, prevenția extensivă sunt doar câteva dintre punctele comune ale tuturor lucrărilor. De exemplu, Chakraborty și Prasenjit (2020) exemplifică impactul pandemiei asupra migrației, mobilității, mediului, și chiar și procesului de împădurire. Devaki Vadakepat Menon și Vanaja Menon Vadakepat (2021) analizează exodul indienilor nerezidenți pe termen lung din Emiratele Arabe, sub impactul pandemiei, a insecurității economice și a perspectivei de pierdere a locurilor de muncă.

Migrația de întoarcere reprezintă un subiect amplu în literatura economică a coronavirusului, deoarece riscurile și vulnerabilitățile economice induse de restricțiile și declinul economic provocat de pandemie au generat valuri masive de migrație de întoarcere (*return migration* în engleză), spre țări în general mai sărace, care au avut dificultăți majore de a face față unor fluxuri neprevăzute de acest tip (Devaki Vadakepat Menon și Vanaja Menon Vadakepat, 2021). Alte forme de migrație sunt amplificate de pandemie, precum migrația circulară. Jesline și alții (2021) subliniază dificultățile majore cu care populația imigrantă s-a confruntat în timpul perioadei Covid atât în India, cât și în lume, imigranții fiind considerați o categorie vulnerabilă în această perioadă. În India, fluxul amplu de migrația internă spre orașele

mari a condus în această perioadă la izolarea imigranților veniți din zonele mai sărace ale Indiei, generând o sărăcie mult mai profundă, alături de probleme sociale și psihologice, deoarece aceștia nu doar că nu au mai avut un loc în muncă, dar au trebuit să trăiască singuri, departe de familiile lor.

Exodul urban din timpul pandemiei coronavirus este studiat de Gonzoles și alții (2022), alături de tendințele migrației interne din Spania, o țară caracterizată printr-un proces de migrație internă în general redus, datorită diferențelor majore dintre regiunile Spaniei, în plan cultural. Doar 3% din populația Spaniei a migrat în interiorul țării între 2016 și 2020, tendință identificată și în alte țări din SE Europei, printre care și România, spre deosebire de țările din Nordul Europei unde rata migrației interne este de aproximativ 18%. Autorul arată că în Spania, migrația internă dinspre orașele mari spre zonele rurale a crescut în timpul pandemiei cu 6%, în timp ce migrația urbană a scăzut cu 15%. Zonele rurale izolate și îndepărtate au cunoscut astfel o aglomerare, însă în același timp migrația între orașele mari din Spania a crescut, fapt care a confirmat faptul că la nivelul Spaniei nu a avut de fapt loc o tendință semnificativă de exod rural. Exodul rural, confirmat de multe alte studii prin lucrări descriptive, rămâne astfel anecdotic, neexistând o presiune în sensul ajustării politicilor publice în direcția restabilirii echilibrului demografic inițial în zone urbane-rurale.

3. Fluxurile și politica migrației din timpul războiului Rusia-Ucraina

Tensiunile politice dintre Rusia și Europa s-au intensificat treptat pe parcursul ultimelor decenii recente, fiind alimentate și de înaintarea *instituțională* a Vestului spre Est, ceea ce a făcut simțită prezența NATO și a UE la granițele Federației Ruse. Analizele internaționale ale contextului geopolitic în Europa au punctat adesea definirea sferelor de influență în Europa după prăbușirea comunismului. Cert este că războiul recent Rusia-Ucraina precum și anexarea Crimeii au arătat de fapt slăbiciunile Europei legate de lipsa securității și de imposibilitatea asigurării securității depline la granițele UE.

Războiul Rusia-Ucraina declanșat pe data de 24 februarie 2022 a declanșat o criză multidimensională în întreaga lume, inclusiv în spațiul UE, criză care s-a manifestat și în sfera procesului de migrație, prin amplificarea fluxurilor de imigrație din Ucraina spre Uniunea Europeană. Printre datele care surprind magnitudinea acestui flux în perioada 24 februarie 2022-3 octombrie 2023, conform Comisiei Europene, enumerăm:

(https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_en)

- Peste 4 milioane de aplicații înregistrate pentru protecție temporară în UE
- 812435 studenți ucrainieni au fost deja integrați în sistemul educațional din UE
- 40500 aplicații pentru azil politic din partea cetățenilor ucrainieni în țările membre UE
- Peste 3.5 milioane locuitori ai Ucrainei au părăsit granițele țării lor, dintre care 1.7 milioane sunt copii.

Conform FMI (Bird și Amaglobeli, 2022), peste 7 milioane de ucrainieni au fost înregistrați în spațiul Europei de la începutul războiului, considerând un total de 12 milioane care au părăsit Ucraina. În topul țărilor de destinație preferate s-au numărat Rusia (2.41

milioane), Polonia (1.35 milioane) și Germania (0.97 milioane). Republica Cehă se distinge însă prin cel mai mare procent de imigranți ucrainieni ca pondere în populația țării (4%).

Răspunsul UE în planul ajutoarelor umanitare, al acordării protecției civile de urgență, al sprijinului la frontierele țării, al combaterii traficului uman, și al susținerii tuturor celor care au plecat din calea războiului, a fost unul ferm și fără echivoc. În mod particular și cu totul excepțional, a fost activată pentru prima dată în istorie directiva de protecție temporară destinată implementării unui cadru legal de gestionare a fluxurilor masive de ucrainieni care au intrat cu această ocazie în spațiul UE.

Susținerea acordată imigranților ucrainieni în timpul războiului Rusia-Ucraina poate fi structurată după cum urmează:

1. Analiza impactului războiului asupra fluxurilor de migrație din UE
2. Fonduri structurale europene destinate integrării imigranților în UE
3. Instrumente europene de gestionare a crizei imigranților ucrainieni
4. Politica angajării și educației imigranților ucrainieni în țările UE

Războiul Rusia-Ucraina a generat o serie de consecințe semnificative asupra fluxurilor mondiale de migrație, în special a celor dintre Ucraina și UE. Polonia reprezintă țara UE care a absorbit cel mai mare număr de imigranți ucrainieni, nu doar datorită vecinătății, dar și datorită tradiției fluxurilor de migrație polonezo-ucrainiene.

Polonia și România sunt țări vecine Ucrainei, care până recent s-au confruntat cu un flux masiv de emigrație spre țările dezvoltate din Vestul UE, care pe fondul unei natalități scăzute, a determinat un deficit de forță de muncă și o balanță negativă a fluxurilor de migrație. Această situație s-a schimbat odată cu declanșarea conflictelor din Ucraina. După anul 2014, anul declanșării primei etape a războiului de la granița de est a Ucrainei, Polonia devine țara UE cu cel mai mare număr de permise de rezidență nou emise, numărul imigranților în Polonia crescând de la 100.000 în 2011 la peste 2 milioane în 2019 (Buletinul Statistic al Poloniei, 2020). Dintre acești imigranți, cei mai mulți sunt polonezi. La această statistică au contribuit nu doar fluxurile crescute de imigrație dinspre Ucraina, ci și dezvoltarea accentuată a Poloniei care a necesitat forță de muncă suplimentară, rețelele existente de imigranți ucrainieni în Polonia (Kindler și Wójcikowska-Baniak, 2019), precum și existența unor rute de transport între cele două țări foarte bine puse la punct. Așa cum Duszczyk și Kaczmarczyk (2022) explică, intensificarea fluxurilor de imigrație spre Polonia în contextul acestui război nu a rezultat într-un fenomen al migrației umanitare, ci într-unul al migrației forței de muncă, cu impact real și pozitiv asupra economiei.

Fluxul net al refugiaților de război care au trecut granița Poloniei în contextul conflictului Ucrainei a fost de 2.2 milioane până la mijlocul anului 2022, dintre care un anumit număr (aprox. 800.000 conform autorităților poloneze) au părăsit deja țara, fiind în drum spre alte țări UE. Raportat la o populație totală de 37.7 milioane locuitori, un număr de aproximativ 2.9 milioane de imigranți erau ucrainieni. Având în vedere fluxurile tradiționale de imigrație ale ucrainienilor în Polonia, conflictul armat cu Rusia a dublat numărul imigranților. Un aspect extrem de important însă îl reprezintă structura diferită a populației imigrante în contextul războiului: 40% femei (18-65 ani), 26% copii și 2% vârstnici.

Politica socială adoptată de țările UE pentru a permite gestionarea corespunzătoare a șederii pe termen lung a imigranților ucrainieni în Polonia și în alte țări devine extrem de

importantă. Duszczyk și Kaczmarczyk (2022) notează faptul că Polonia va trebui să găsească soluții pentru a asigura un spațiu de locuit imigranților în special înainte de sosirea iernii, și va trebui totodată să găsească soluții de a asigura accesul celor aproximativ 1.000.000 copii ucrainieni la educație și îngrijire. Ei discută cele două soluții generale la problema educației copiilor imigranților ucrainieni:

(1) utilizarea curriculei ucrainiene prin intermediul educației la distanță, și cu recunoașterea registrului calificărilor din Ucraina.

(2) asigurarea unui an de pregătire și de tranzit de la sistemul ucrainian la cel polonez, în vederea facilitării trecerii la sistemul polonez.

Războiul Rusia-Ucraina a influențat și fluxurile de migrație ale Ucrainei cu alte țări din afara UE, de exemplu cu Canada. Canada dispune de politici de imigrație foarte stricte, care a limitat accesul imigranților ucrainieni la a intra în această țară, în pofida voințelor lor. CUAET este autorizarea Canada-Ucraina pentru călătorii de urgență, emisă special pentru a facilita aceste fluxuri de imigrație. Cu toate acestea, fluxul imigranților ucrainieni în Canada rămâne foarte scăzut, comparativ de exemplu cu Irlanda care are o legislație foarte asemănătoare în materie de politică a imigrației. Spre deosebire de Canada, Irlanda a eliminat regimul vizelor pentru ucrainieni, ceea ce a condus la un flux semnificativ sporit de imigranți. Conform Falconer (2022), numărul intrărilor de imigranți ucrainieni în Irlanda este de 3 ori mai mare decât în Regatul Unit, acesta din urmă optând pentru menținerea regimului vizelor de intrare pentru acești imigranți. La nivelul Canadei se poartă discuții aprinse cu privire la oportunitatea susținerii imigrației din Ucraina prin deschiderea țării, însă autoritățile se tem de amenințarea spionajului, care ar putea crește foarte tare pe fondul unei politici mai facile de intrare în țară. Pe de altă parte, sondajele arată dorința a 80% din populație de a facilita imigrația ucrainienilor în Canada.

Elaborarea unor politici de imigrație adaptate fluxurilor curente și previzionate a reprezentat un deziderat al țărilor UE și înainte de declanșarea războiului. Caglar și Gereoffi (2008) arată multitudinea actelor normative în materie de politică a migrației din Ungaria înainte de războiul Rusia-Ucraina, mai exact înainte de momentul aderării Ungariei la zona Shengen (2008). Majoritatea imigranților în Ungaria sunt imigranți pe motive etnice, inclusiv cei veniți în trecut din Ucraina, care au reprezentat cam 10% din totalul imigranților din Ungaria. Autorul punctează legislația extrem de complexa și pe alocuri contradictorie în materie de politică a imigrației, precum și diversitatea strategiilor imigranților în Ungaria. Nu în ultimul rând Yaroshenko și alții (2023) analizează criza migrației forței de muncă în timpul războiului Rusia-Ucraina.

Bird și Amaglobeli (2022) consideră că fluxurile de imigranți din Ucraina trebuie diferențiate de valurile anterioare de imigrație în Europa, atunci când este vorba despre politici de gestionare a lor. Valurile anterioare au constat în principal din bărbați, în timp de data aceasta marea majoritate sunt femei educate și copii. Una dintre coordonatele politicilor de migrație ar trebui să vizeze perspectiva pe termen lung, după încetarea schemei de protecție temporară, când o parte dintre imigranți vor dori să revină în Ucraina, în timp ce altă parte vor rămâne probabil în țările UE. Din păcate, la acest moment, este dificil de anticipat mărimea ambelor fluxuri și momentul când va fi luată această decizie.

În sfera politicilor naționale de migrație din UE, valoarea lunară per adult a suportului financiar destinat acoperirii nevoilor curente ale imigranților din Ucraina a variat între 61 euro

în Ungaria, 360 euro în Germania, și 500 euro în Elveția. În toate țările UE, aceștia au acces la servicii bancare și financiare. În ceea ce privește cheltuielile cu sănătatea, unele țări dezvoltate din UE oferă facilități și servicii speciale pentru problemele specifice ale categoriilor de imigranți ucrainieni, victime ale războiului și violenței, în timp ce altele oferă tratamente egale cu cele destinate cetățenilor acelor țări. Studiile realizate la nivel de țară au arătat că aceste cheltuieli cu sănătatea se ridică la 1.5 miliarde euro în Polonia (0.23% din PIB), și 0.85 miliarde euro în Republica Cehă (0.31% din PIB).

Politici adecvate de gestionare a fluxului mare de imigranți din Ucraina au fost formulate de majoritatea instituțiilor internaționale, inclusiv de către FMI (Bird și Amaglobeli, 2022).

4. Concluzii

Analiza crizelor economice contemporane a arătat că procesul de migrație generează efecte pozitive în planul creșterii economice, favorizând apariția și răspândirea de noi abilități, și oferind posibilitatea acoperirii deficitelor de forță de muncă. În timpul crizelor economice, încetinirea creșterii economice, dar și nivelul de trai precar, reprezintă obstacole în calea inițierii fluxurilor migratorii, însă populația imigrantă aflată la momentul declanșării crizelor într-o ședere temporară sau pe termen scurt în țara de destinație devine extrem de vulnerabilă din punct de vedere socio-economic, fiind foarte expusă la a experimenta efectele adverse ale crizei în plan social. Acest impact dual pe care crizele economice le au asupra economiei și migrației au reprezentat mobilul acestui capitol al temei de plan, cu atât mai mult cu cât în ultimă instanță migrația are la rândul ei efecte semnificative asupra creșterii economice în țara de destinație.

Pe parcursul acestui capitol am abordat criza pandemiei Covid prin prisma efectelor generate de ea asupra migrației interne și internaționale din spațiul UE, și criza indusă de războiul Rusia-Ucraina asupra economiilor și fluxurilor de migrație europene (cu accent pe România). În mod deosebit am fost preocupați de politicile din sfera migrației adoptate de autoritățile naționale și europene ca răspuns la cele două crize, orientate spre gestionarea imigranților aflați pe teritoriul UE în timpul crizelor, și a cererilor de azil depuse în timpul crizelor în țările UE.

Un element comun atât al crizelor abordate de noi pe parcursul capitolelor, cât și al majorității crizelor economice semnificative în istoria recentă a fost reducerea cererii de forță de muncă determinată de declinul economic. Amplificarea șomajului și agravarea sa în special la nivelul populației vulnerabile (ex. tinerii NEETs, imigranți) sunt caracteristici ale tuturor crizelor. Așa cum secretarul general OCDE a concluzionat cu mulți ani în urmă, și anume în raportul din 2012, scăderea cererii de forță de muncă a reprezentat principala cauză a declinului migrației în timpul crizelor, și nu constrângerile/ restricțiile impuse de politicilor migrației (OCDE, 2012). Toate crizele economice au arătat că cele mai vulnerabile categorii ale populației, adică tinerii, populația șomeră și vârstnicii suferă o serie de efecte adverse datorită imposibilității politicilor sociale de a ține pasul cu amploarea crizelor, cel puțin în primele etape după declanșarea acestora. Efecte mult mai severe sunt în schimb experimentate de aceste categorii de populație la nivelul populației de imigranți. Ne referim aici în special la categoria tinerilor NEETs (care nu participă nici la sistemul de educație, nici la piața muncii). Această

situație necesită mereu adoptarea urgentă de măsuri de politică socială pentru aceste categorii de populație, inclusiv pentru imigranți.

Un alt element comun al celor două crize abordate pe parcursul acestui capitol a fost faptul că ele au arătat vulnerabilitățile politicilor europene din sfera politicilor europene ale imigrației și mai ales lipsa armonizării acestor politici la nivelul țărilor UE, ca urmare a avansării în procesul de integrare europeană. În acest context am prezentat în lucrare o serie de acte normative, legi și reglementări adoptate la nivelul UE și a țărilor membre în regim de urgență pentru a putea gestiona mai bine efectele crizelor respective asupra imigranților pe termen scurt și mediu. Pe de altă parte, considerăm firească cascada de provocări lansate de toate crizele care s-au succedat recent în UE, și de vid-ul legislativ care să poată să le soluționeze în cel mai scurt timp. Cu toate acestea, am arătat pe parcursul lucrării că politica imigrației a fost întotdeauna un punct sensibil delicat pe agenda europeană, pentru că nu a existat niciodată consens din partea țărilor membre asupra sa. Eficacitatea politicilor migrației din timpul crizelor economice nu trebuie confundată însă cu politicile adoptate în timpul crizelor migranților, precum cea din Europa din 2015. În această ultimă situație, coordonarea politicilor naționale din UE este esențială, iar răspunsurile unilaterale adoptate de țările mediteraneene înainte de criza financiară globală au fost un eșec.

În privința diferențelor care au existat în răspunsul UE la cele două crize studiate, menționăm situațiile total diferite care le-au generat. Restricțiile de circulație din timpul pandemiei Covid-19 au obstrucționat puternic atât fluxul de imigranți din afara UE, cât și migrația internă din interiorul UE. Ca urmare, politicile migrației în această perioadă au vizat mai degrabă asigurarea condițiilor decente de trai pentru imigranții pe termen scurt în UE care nu au putut să se întoarcă în această perioadă în țara de origine. Pe de altă parte, criza războiului Rusia-Ucraina a reprezentat o oportunitate pentru UE de a acoperi deficitele de forță de muncă cu populația refugiată în urma războiului care, în mod direct și indirect, a devenit o populație imigrantă. Traseul și punctul final al acestora, după momentul părăsirii Ucrainei, rămâne în continuare o incertitudine, iar finalul războiului va aduce cu siguranță clarificări în această privință. Până atunci însă, prelungirea șederii în spațiul UE și facilitarea integrării lor pe piața muncii, în sistemul de educație, și în cel social rămâne o prioritate, cu mențiunea că pe lângă legislația europeană, fiecare țară dispune de politici și mecanisme proprii de a gestiona și ajusta fluxul de imigranți conform propriilor interese economice și sociale.

În final, reiterăm ideea inițială că orice criză economică de amploare poate fi văzută ca o oportunitate de reorganizare și restructurare a sistemului economic. Impactul asupra fluxurilor de migrație este semnificativ, însă poate fi corectat sau ajustat prin politici de migrație eficace și prompte. Uneori acestea sunat acompaniate de măsuri specifice adoptate în planul educației și în plan social. Pe de altă parte fluxurile de migrație care iau naștere în contextul crizelor de amploare reprezintă uneori oportunități de reglare a dezechilibrelor de pe piața muncii, ceea ce justifică adaptarea politicilor la aceste situații, și în plus ajustarea lor în funcție de interesele țării de destinație a fluxurilor.

Referințe bibliografice

Bird, N., Amaglobeli, D. (2022). “Policies to Address the Refugee Crisis in Europe Related to Russia’s Invasion of Ukraine.” IMF Note 2022/003, International Monetary Fund, Washington, DC.

Caglar, A., Gereoffi, A. (2008). Ukrainian Migration to Hungary: A Fine Balance between Migration Policies and Diaspora Politics. Journal of Immigrant & Refugee Studies, 6(3) Special Issue Migrant Strategies and Migration Policies: Comparing European and North American Experiences.

Chakraborty, I., Prasenjit, M. (2020). COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention, Science of the Total Environment, Volume 728, 138882.

Costello, C., Foster, M. (2022). (Some) refugees welcome: when is differentiating between refugees unlawful discrimination? Int. J. Discrim. Law 22, 244–280.

Daianu, D (2018). Băncile Centrale, criza și postcriza. Polirom.

Devaki Vadakepat Menon, Vanaja Menon Vadakepat (2021). Migration and reverse migration: Gulf-Malayalees’ perceptions during the Covid-19 pandemic, South Asian Diaspora, 13:2, 157-177.

Duszczyk, M., Kaczmarczyk, P. (2022). The War in Ukraine and Migration to Poland: Outlook and Challenges. Intereconomics 57, 164–170.

Falconer, R. (2022). Canadian Immigration Policy and the Russo-Ukraine War. The School of Public Policies Publication, 15(1).

Gonzales, L.M. și alții (2022). Understanding patterns of internal migration during the COVID-19 pandemic in Spain. Population, Space and Place, 6(28), e2578.

Guild, E., Groenendijk, K. (2023). The impact of war in Ukraine on EU migration, Front. Hum. Dyn., Sec. Refugees and Conflict, Vol.5, 1-17.

Jesline, J., Romate, J., Rajkumar, E. et al. (2021). The plight of migrants during COVID-19 and the impact of circular migration in India: a systematic review. Humanit Soc Sci Commun 8, 231.

Kindler, M. and K. Wójcikowska-Baniak (2019). Missing Bridging Ties and Social Capital? The Creation and Reproduction of Migrants’ Social Network Advantages: The Case of Ukrainian Migrants in Poland, Central and Eastern European Migration Review, 8(1), 95-116.

Kleinhempel, K, Klasing, M.J., Beugelsdijk, S. (2023). Cultural Roots of Entrepreneurship: Evidence from Second-Generation Immigrants. Organization Science, 34:5, 1800-1819.

Molteni, F., Dimitriadis, I (2021). Immigrants’ Religious Transmission in Southern Europe: Reaction or Assimilation? Evidence from Italy. Int. Migration & Integration 22, 1485–1504.

Norris, P., & Inglehart, R. F. (2012). Muslim Integration into Western Cultures: Between Origins and Destinations. Political Studies, 60(2), 228-251.

Yaroshenko, O. M., Smorodynskyi, V. S., Silchenko, S. O., Vetukhova, I. A., & Zaika, D. I. (2023). The Crisis of Labor Migration during the Russia-Ukraine War. New Labor Forum, 32(3), 80-88.

*** European Commission, The impact of COVID-19 in the migration area in EU and OECD countries, EMN OECD UMBRELLA INFORM, 2021.

Fasani, F., Mazza, J. (2020). Immigrant Key Workers: Their Contribution to Europe's COVID-19 Response, IZA Policy Paper No. 155.

*** International Organisation for Migration (IOM), Global Mobility Restriction Overview, COVID-19 Mobility Impacts Update Series, 28 februarie 2022

*** Organizația Internațională a Muncii (2021) ILO Global Estimates on International Migrant Workers Results and Methodology.

*** OECD (2012). International Migration Outlook.

*** OECD (2023). "What we know about the skills and early labour market outcomes of refugees from Ukraine", OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine, OECD Publishing, Paris.

*** UNHCR (2022). “Ukraine Refugee Situation: Operational Data Portal”. United Nations High Commissioner for Refugees. Accessed 12/07/2023

*** Strategia Națională privind Imigrația 2021-2024.